

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งประเด็นของการศึกษาออกเป็น 4 หัวข้อ คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัย
 2. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัย
 3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย
- รายละเอียดของการศึกษามีดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัย

ความหมาย และประเภทของการสังเคราะห์เอกสาร

การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง การนำส่วนย่อยมาประกอบเข้าด้วยกันจนเกิดสิ่งใหม่ขึ้น เช่น การบรรยายความรู้สึกโดยการนำคำต่าง ๆ มาประกอบเข้าด้วยกัน หรือการทำงานบางอย่างจนเกิดผลโดยมาจากการประชุมระดมสมองหรือการสร้างทฤษฎีใหม่ โดยการเชื่อมโยงทฤษฎีเก่าเข้าด้วยกัน เป็นต้น (อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน. 2531 : 1)

การสังเคราะห์งานวิจัย(Research Synthesis) จำแนกได้ 2 ประเภทคือ การสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) และการสังเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Synthesis)

การสังเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการอ่านวิเคราะห์รายงานวิจัยในประเด็นหัวข้อที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเขียนสรุปเข้าด้วยกันเป็นองค์ความรู้ของผู้วิจัย ดังลักษณะการเขียนบทที่ 2 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะพบในรายงานวิจัยทั่วไปหรือวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษา

การสังเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ จำนวน ตัวเลข หรือค่าสถิติในประเด็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัย แล้วนำมาจัดกลุ่มและหมวดหมู่ทำให้ได้ข้อสรุปใหม่ การสังเคราะห์เชิงปริมาณจึงเป็นการวิเคราะห์ผลวิเคราะห์(Analysis of Analyses) หรือการวิเคราะห์เชิงผสมผสาน (Integrative Analysis) หรือการวิจัยงานวิจัย (Research of Research)

ระดับขั้นของการพัฒนาการสังเคราะห์เชิงปริมาณ คือ

1. การสังเคราะห์เชิงบรรยายหรือเชิงคุณภาพ
2. การสังเคราะห์เชิงปริมาณที่อาศัย จำนวน ตัวเลข ค่าสถิติที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัย
3. การสังเคราะห์หาขนาดของผล(Effect Size) หรือเรียกเทคนิควิธีที่ใช้ในขั้นนี้ว่า การวิ

เคราะห์เมตต้า (Meta-Analysis)

การสังเคราะห์เอกสารงานวิจัย อาศัยขั้นตอนกระบวนการของการวิจัยเหมือนกับการวิจัยอื่นๆ นั่นคือ การกำหนดปัญหาการวิจัย การตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลผลและนำเสนอผลการวิจัย เช่นเดียวกัน นอกจากนั้นการสังเคราะห์งานวิจัยยังให้ความรู้ใหม่แก่ผู้สังเคราะห์อีกด้วย ดังนั้นการสังเคราะห์งานวิจัยจึงเป็นงานวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้สังเคราะห์งานวิจัยควรมีความรู้พื้นฐานที่สำคัญคือ 1) ความรู้ในเนื้อหาที่วิจัย 2) ความรู้ในระเบียบวิธีวิจัย 3) ความรู้ในหลักการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติอ้างอิง

ขั้นตอนการสังเคราะห์งานวิจัย

ขั้นตอนการสังเคราะห์งานวิจัย ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหาการวิจัย ในขั้นนี้ผู้สังเคราะห์งานวิจัยจะต้องระบุสาระที่สนใจต้องการศึกษาให้ได้

ขั้นที่ 2 การตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย หมายถึง ผู้สังเคราะห์งานวิจัยจะต้องระบุตัวแปร และกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาให้ชัดเจนเพื่อตอบปัญหาการวิจัย

ขั้นที่ 3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเตรียมแบบบันทึกเพื่อสรุปผลการอ่านงานวิจัยแต่ละเรื่อง ซึ่งต้องให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษาทั้งหมด

ขั้นที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นนี้เป็นการค้นหางานวิจัยมาสังเคราะห์ แหล่งที่มียานวิจัยส่วนใหญ่ คือ ห้องสมุดสถาบันการศึกษาต่างๆ หอสมุดและสภาวิจัยแห่งชาติ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยๆ คือ

4.1 การคัดเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาสังเคราะห์ก็คือ งานวิจัยที่ระบุตัวแปรเดียวกัน และมีกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงกัน ตัวอย่างเช่น การศึกษาสถานภาพงานวิจัยด้านการศึกษาปฐมวัยครั้งนี้ ตัวแปรที่ต้องการสังเคราะห์ได้แก่ 1) สถานภาพของงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของงานวิจัยด้านการศึกษาปฐมวัย 2) สถานภาพของงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 3) สถานภาพของงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้/พัฒนาการของเด็กปฐมวัย และ 4) สถานภาพของงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย เป็นต้น ผู้สังเคราะห์งานวิจัยต้องอ่านและศึกษางานวิจัยเหล่านั้นให้เข้าใจก่อนว่ามีความเกี่ยวข้องสอดคล้องกับเรื่องหรือสาระที่ต้องการสังเคราะห์หรือไม่เพียงใด

4.2 การพิจารณาคุณภาพงานวิจัย การพิจารณาคัดเลือกงานวิจัยที่มีคุณภาพเพื่อสังเคราะห์เป็นสิ่งจำเป็น การพิจารณาคุณภาพงานวิจัย พิจารณาจาก

4.2.1 ความสอดคล้องระหว่างชื่อเรื่อง ปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย และสมมติฐานของการวิจัย

4.2.2 การให้นิยามศัพท์ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องและวัดได้

4.2.3 การวัดตัวแปรนั้นมีความเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด เครื่องมือที่ใช้มีการระบุหรือบรรยายวิธีการสร้างและการหาคุณภาพหรือไม่อย่างไร

4.2.4 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มแบบใด อิงทฤษฎีความน่าจะเป็นหรือไม่

4.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล มีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

4.2.6 การนำเสนอผลสอดคล้องกับชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยหรือไม่

4.3 จำนวนงานวิจัยที่มีตัวเล่มจริงมีมากน้อยเพียงใด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาระหรือเรื่องที่ต้องการศึกษา ต้องมีจำนวนมากพอจึงจะทำการสังเคราะห์ได้ หมายความว่าต้องมีตั้งแต่ 5 เล่มขึ้นไป

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้สังเคราะห์งานวิจัยต้องระบุวิธีการวิเคราะห์งานวิจัย การวิเคราะห์งานวิจัยมีหลายวิธี คือ วิธีการแจกนับคะแนนเสียง วิธีพิจารณาค่านัยสำคัญ วิธีวิเคราะห์เมตต้า การนำเสนอผลการวิเคราะห์จะเสนอในรูปแบบใด การบรรยายหรือเสนอด้วยค่าสถิติ หรือเสนอด้วยตารางประกอบการบรรยาย

ขั้นที่ 6 การแปลผลและนำเสนอผลการวิจัย เป็นการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เทคนิคการสังเคราะห์งานวิจัย

เทคนิคการสังเคราะห์งานวิจัย มี 4 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการสังเคราะห์เชิงบรรยาย โดยสรุป ผลตามเกณฑ์ที่ผู้สังเคราะห์งานวิจัยกำหนด

ประเภทที่ 2 วิธีการแจกนับคะแนนเสียง (Vote-Counting Method) เป็นวิธีสังเคราะห์เชิงปริมาณที่ใช้ผลวิจัยที่สรุปว่ามีนัยสำคัญหรือไม่มีนัยสำคัญ เป็นเกณฑ์พิจารณา โลทและสมิท (Light and Smith. 1971, อ้างถึงใน อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน. 2531 : 10) ได้บรรยายวิธีนี้ว่า

2.1 รวบรวมงานวิจัยที่มีตัวแปรตามและตัวแปรอิสระตัวเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกัน

2.2 แจกนับงานวิจัยออกเป็นกลุ่มตามผลวิเคราะห์ คือ

2.2.1 กลุ่มที่มีนัยสำคัญ

2.2.2 กลุ่มที่ไม่มีนัยสำคัญ

2.3 ถ้าเป็นงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ก็แจกนับเป็น 3 กลุ่ม คือ

2.3.1 กลุ่มที่มีผลวิจัยสรุปความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางบวก

2.3.2 กลุ่มที่มีผลวิจัยสรุปความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางลบ

2.3.3 กลุ่มที่มีผลวิจัยสรุปความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญ

2.4 กลุ่มใดมีความถี่สูงสุดถือว่าชนะ และสรุปผลวิเคราะห์ตามนั้น

ประเภทที่ 3 วิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Approach) เป็นวิธีที่พิจารณาค่านัยสำคัญหรือสถิติทดสอบ

ประเภทที่ 4 วิเคราะห์เมตาดา (Meta-Analysis) เป็นวิธีที่หาค่าความแตกต่างหรือความมากมายในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

การสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) เป็นการสังเคราะห์เชิงบรรยาย โดยสรุปผลตามประเด็นที่กำหนดคือ 1) สถานภาพของลักษณะของการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการการศึกษาปฐมวัย 2) สถานภาพของการวิจัยด้านหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 3) สถานภาพของการวิจัยการจัดการเรียนรู้/พัฒนาการของเด็กปฐมวัย และ 4) สถานภาพของการวิจัยการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัย

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย 1) ปรัชญา หลักการ และความมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย 2) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 3) การเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และ 4) การบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย ดังต่อไปนี้

1. ปรัชญา หลักการ และความมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย

ปรัชญา หลักการ และความมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย เป็นดังนี้

1.1 ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี* บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม (* 5 ปี หมายถึง อายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน)

1.2 หลักการของการศึกษาปฐมวัย

หลักการของการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็ก

ปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างสมดุลและ
เต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
- 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึง
ความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
- 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
- 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ
และมีความสุข
- 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการ
พัฒนาเด็ก

1.3 ความมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย

ความมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัยนั้น เป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษาไทยตามพระราช
บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ใน
มาตรา 6 และมาตรา 7 คือ

มาตรา 6 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่
สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต
สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การ
ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ
หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาค
ภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริม
ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็น
สากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ
รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
จากความมุ่งหมายของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว การศึกษาปฐมวัยจึงกำหนดจุด
หมายของการศึกษาที่เป็นไปตามจุดหมายการศึกษาปฐมวัยที่เป็นไปตามแนวคิดการพัฒนาเด็กตาม
ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่เป็นสากลและจุดหมายการศึกษาชาติดังนี้
(กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 3 – 5, 31)

จากปรัชญาการศึกษา หลักการของการจัดการศึกษา และจุดหมายการจัดการศึกษาที่
เป็นไปเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่เป็นไปตามวัย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของการศึกษา

ปฐมวัยอันเป็นหลักสากลแล้ว ยังสอดคล้องกับจุดหมายการศึกษาแห่งชาติที่ต้องการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีจิตสำนึกความเป็นไทย และการเป็นพลเมืองของประเทศที่มีคุณภาพ

2. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วยสาระ 3 ประการต่อไปนี้ 1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2) การบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และ 3) การใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังต่อไปนี้

2.1 การสร้างและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การสร้างหลักสูตร หมายถึง การยกร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ เนื่องจากไม่มีหลักสูตรเดิมปรากฏอยู่ ส่วนการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับหลักสูตร โดยเป็นการปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรเดิม และปรับเปลี่ยนทิศทางของหลักสูตรที่มีอยู่เดิมให้ตอบสนอง ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน และสอดคล้องกับความต้องการของชีวิต ทั้งนี้ วัฒนา ปุญญฤทธิ์ (2552 : 132) อธิบายว่า การสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เป็นการดำเนินการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ในกรณีไม่มีหลักสูตรเดิม เพื่อให้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กตามปรัชญา ความเชื่อ ความต้องการ ตามหลักการศึกษาปฐมวัย ส่วนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยนั้นเป็นการกระทำอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว ให้มีความสมบูรณ์ หรือดียิ่งขึ้น เพื่อให้ตอบสนองความต้องการ และสอดคล้องกับบริบททางสังคม และวัฒนธรรม

สรุปได้ว่าการสร้างหลักสูตรเป็นการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ในกรณีที่ไม่มีหลักสูตรเดิม ส่วนการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการปรับปรุง องค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร ให้มีความเหมาะสมในการใช้ที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบททางสังคมวัฒนธรรม

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

ทาบ (Taba. 1962 : 456 – 459) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้วิธีแบบรากหญ้า คือครูผู้สอนควรเป็นผู้ออกแบบหลักสูตรมากกว่าการออกแบบหลักสูตรจากองค์กรเบื้องสูง ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการและความจำเป็นของสังคมและผู้เรียน

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตร จากผลการวิเคราะห์

ขั้นที่ 3 กำหนดเนื้อหาสาระ โดยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

ขั้นที่ 4 ลำดับเนื้อหาสาระ โดยจัดสาระให้เป็นลำดับต่อเนื่องและสอดคล้องกับ

พัฒนาการของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้

ขั้นที่ 6 รวบรวมประสบการณ์การเรียนรู้และจัดลำดับให้ต่อเนื่องตามสาระเนื้อหา

ขั้นที่ 7 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล โดยเป็นการกำหนดวิธีการและเครื่องมือ ประเมินผลการจัดประสบการณ์ว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

2.3.2) ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของนักวิชาการพัฒนาหลักสูตรของ ไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2548 : 31 – 49) ซึ่งเป็น หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดทำหลักสูตรแกนกลางระดับการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้สถานศึกษา พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจากหลักสูตรแกนกลาง โดยอธิบายว่าหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยเป็น หลักสูตรที่เกิดจากการนำสภาพที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ มากำหนดเป็นสาระและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ เด็กบนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระตามความถนัด ความสนใจของเด็ก ปฐมวัย โดยความร่วมมือของสถานศึกษาและชุมชน โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 และสภาพปัญหาความต้องการ ของชุมชนครอบครัวและเด็ก

ขั้นที่ 2 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ตามองค์ประกอบ ได้แก่

- 1) วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย จุดหมายหรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- 2) โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย สาระการเรียนรู้รายปีกำหนดเวลาเรียน การ จัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การประเมิน พัฒนาการ การบริหารจัดการหลักสูตร

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษา โดยการประเมินก่อนใช้ ปรับปรุง นำไปใช้ และประเมินระหว่างใช้ และประเมินหลังใช้ เพื่อสรุปผล

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรมีลักษณะของขั้นตอนที่คล้ายคลึง กันดังนี้ ในขั้นที่ 1 เป็นการศึกษาหลักสูตรแกนกลาง ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ของชุมชนท้องถิ่น ผู้ เรียน สถานศึกษา ขั้นที่ 2 จัดทำหลักสูตรที่เป็นผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นที่ 1 ให้ครอบคลุม ตามองค์ประกอบของหลักสูตร ขั้นที่ 3 เป็นการหาคุณภาพ ขั้นที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นที่ 5 ประเมินผลหลักสูตร

2.2 การบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้เสนอสาระ 3 ประเด็น 1) ขอบข่ายของการ บริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2) มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา และ 3) บทบาทผู้บริหารในการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังต่อไปนี้

1) ขอบข่ายของการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ขอบข่ายของการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากรให้เข้าใจ

หลักสูตร การจัดตั้งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการนำหลักสูตรไปใช้และการกำกับติดตามการใช้หลักสูตร ดังนี้ (ราศี ทองสวัสดิ์. 2537 : 46)

- 1.1) การพัฒนาบุคลากรให้เข้าใจหลักสูตร
- 1.2) การจัดตั้งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการนำหลักสูตรไปใช้
- 1.3) การกำกับติดตามการใช้หลักสูตร

2) มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา

มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาได้กำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการจัดการศึกษา โดยกำหนดไว้ในมาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการสถานศึกษาซึ่งหน่วยงานกำหนด เช่น ในมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับเด็กและท้องถิ่น 2) มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองความสนใจและเหมาะสมกับวัยของเด็ก 3) มีการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการผ่านการเล่นและเด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง 5) มีการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของเด็กอย่างเป็นระบบ 6) มีการนิเทศและนำผลไปปรับปรุงการจัดกิจกรรม/ประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ 7) มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดประสบการณ์(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 111)

3) บทบาทผู้บริหารในการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ได้มีการกำหนดบทบาทผู้บริหารในการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไว้ใน คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 111 – 112) 1) ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2) คัดเลือกบุคลากรที่ทำงานกับเด็ก 3) จัดบริการการศึกษาให้เด็กได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง 4) ส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรด้านความรู้ 5) เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 6) ประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 7) จัดให้มีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับตัวเด็ก งานวิชาการ หลักสูตรอย่างเป็นระบบ และมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา 8) สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ 9) นิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตร 10) กำกับ ติดตามให้มีการประเมินภายในสถานศึกษาและนำผลไปใช้พัฒนาคุณภาพเด็ก 11) กำกับ ติดตามให้มีการประเมินการใช้หลักสูตร เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมและทันสมัย

สรุปได้ว่าการบริหารและบริการหลักสูตรนั้นถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารที่จะ

ทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลของการจัดการศึกษา ทั้งนี้การบริหารและบริหารหลักสูตรเกี่ยวข้องกับ 1) การเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรแกนกลางและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การสนับสนุนสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ 3) การสร้างความเข้าใจบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษาให้เข้าใจและเห็นความสำคัญของการใช้หลักสูตร และ 4) การกำกับติดตามการใช้หลักสูตร

2.3 การใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้แก่

1) ความหมายของการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย หมายถึง กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติทั้งระบบ ทั้งการสอน การบริหาร การนิเทศกำกับติดตาม การสร้างกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ ผลของการนำหลักสูตรไปใช้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาในแต่ละขั้นของกระบวนการทั้งที่เป็นเอกสาร สื่อ สิ่งเอื้ออำนวยต่าง ๆ จากการใช้หลักสูตรทำให้รับทราบข้อมูลของหลักสูตร เพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจในการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรต่อไป

2) ขั้นตอนของการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นการลงมือปฏิบัติจริงในชั้นเรียน หรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน สำหรับขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้มีดังนี้

2.1) การวางแผนการใช้หลักสูตร เป็นการเตรียมการก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การทำความเข้าใจหลักสูตรของบุคลากรทุกฝ่าย การวางแผนบุคลากร การวางแผนทรัพยากร การวางแผนกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการบริการที่เอื้อหรือสนับสนุนการใช้หลักสูตร

2.2) การเตรียมการใช้หลักสูตร ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ การประสานกับผู้เกี่ยวข้อง

2.3) การดำเนินการใช้หลักสูตร โดยปฏิบัติตามแผนงาน ได้แก่ การรับนักเรียน กำหนดชั้นเรียน การจัดกิจกรรมของครู และการสนับสนุนการใช้หลักสูตร

3) บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ เกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่ายได้แก่ ผู้บริหาร ครู ชุมชน โดยมีบทบาทดังนี้

3.1) ผู้บริหาร เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การเตรียมการและวางแผนงาน การประสานงานในการดำเนินการใช้หลักสูตร การกำกับติดตามดูแลการใช้หลักสูตร การแก้ปัญหาการใช้หลักสูตร การเสริมสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ การ

ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมจากการใช้หลักสูตร การบริการสนับสนุนการใช้หลักสูตร การจัดระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

3.2) ครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรระดับชั้นเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรได้แก่ การเตรียมหลักสูตรสู่การปฏิบัติ การวางแผนการจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์ การประเมินผลการใช้หลักสูตร

3.3) ชุมชน ซึ่งได้แก่ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน ทั้งนี้แม้ชุมชนจะมีผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง แต่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรตั้งแต่ระยะเริ่มคือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร บทบาทของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่สถานศึกษาจัด การให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่น การร่วมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรให้เป็นที่ยอมรับในชุมชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สรุปได้ว่าการใช้หลักสูตรนั้นเป็นการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และมีบทบาทหน้าที่ร่วมกันในการนำหลักสูตรไปใช้ทั้งฝ่ายบริหาร ผู้สอน และชุมชนท้องถิ่น

3. การเรียนรู้และการพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

จากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ได้กำหนด คุณลักษณะของผู้เรียนที่ต้องพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาการ ซึ่งคุณลักษณะนี้มีการกำหนดไว้ใน 1) มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย 2) หลักสูตรปฐมวัยศึกษา และ3) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้หรือพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ดังต่อไปนี้

3.1 การเรียนรู้และการพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นจะต้องมีความเป็นมาตรฐาน (Morrison. 2004 : 290) คือให้การจัดการศึกษานั้นเป็นการพัฒนาและยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้ไปสู่เป้าหมายที่รัฐกำหนดในลักษณะเดียวกันและคุณภาพใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการศึกษา คือ ในมาตรา 9 (3) ให้มีการกำหนด มาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทุกระดับและประเภทการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากคุณภาพของการศึกษานั้น ควรดูจากคุณภาพของผู้จบการศึกษาว่า มีความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติต่าง ๆ ครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนด สถานศึกษาจึงต้องมีกระบวนการจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่า ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาและเป็นผู้ที่เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : (ก))

สำหรับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยนั้น ครอบคลุมทั้งคุณภาพผู้เรียน 7 มาตรฐานดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี

วิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

3.2 การเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรปฐมวัยศึกษา

การเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรปฐมวัยศึกษา ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จำแนกเป็น หลักสูตรสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี และหลักสูตรสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3-5 ปี ดังนี้

1) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี จัดขึ้นสำหรับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดู และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กเป็นรายบุคคล

จุดหมาย

การพัฒนาเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี มุ่งส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขภาพดี
2. ใช้อวัยวะของร่างกายได้คล่องแคล่วประสานสัมพันธ์กัน
3. มีความสุขและแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับวัย
4. รับรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
5. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
6. สื่อความหมายและใช้ภาษาได้เหมาะสมกับวัย
7. สนใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว

2) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสาน

สัมพันธ์กัน

3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

ทั้งนี้จากปรัชญาการศึกษา หลักการของการจัดการศึกษา และจุดหมายการจัดการศึกษาที่เป็นไปเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่เป็นไปตามวัย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของการศึกษาปฐมวัยอันเป็นหลักสากลแล้ว ยังสอดคล้องกับจุดหมายการศึกษาแห่งชาติที่ต้องการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีจิตสำนึกความเป็นไทย และการเป็นพลเมืองของประเทศที่มีคุณภาพ

3.3) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้หรือพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ประเทศไทยได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2559 เพื่อเป็นแผนในการจัดการศึกษาในทุกระดับ โดยกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ 1 : ในการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา ซึ่งมีนโยบายเพื่อดำเนินการ 1 : คือการพัฒนาทุกคน ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ และตั้งเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยอายุ 0 – 5

ปี ได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยวางกรอบการดำเนินงานดังนี้ 3.1) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย 3.2) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนารากฐานพัฒนาการของทุกชีวิตอย่างเหมาะสม ทั้งนี้การพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้น เป็นการพัฒนาที่ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยรวม ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาเด็กที่องค์การยูนิเซฟและหน่วยงานที่เกี่ยวกับเด็กทั่วโลก ได้เน้นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย (Early Childhood Development) ให้มีพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 3 – 5) ดังนี้

ก. พัฒนาการทางร่างกาย

พัฒนาการด้านร่างกายหมายถึง ลักษณะทางกาย การเจริญเติบโต รวมถึงพัฒนาการของกล้ามเนื้อที่ใช้ในการเคลื่อนไหว ทั้งกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการทำงานประสานสัมพันธ์ของอวัยวะต่าง ๆ ดังนั้นงานพัฒนาการทางร่างกาย จะประกอบด้วย 5 ส่วนคือ 1) การเจริญเติบโตทางด้านกายภาพ (Physical Growth) 2) วุฒิภาวะ (Maturation) 3) ประสาทสัมผัสและการรับรู้ (Sensation and Perception) 4) การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อใหญ่ (Gross-Motor Development) และ 5) การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อเล็ก (Fine – Motor Development) ซึ่งงานพัฒนาการทั้ง 5 ส่วนนี้จะสอดคล้องกันและมีความเชื่อมโยงกันไปพร้อม ๆ กัน (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. 2549 : 6 – 7)

การเจริญเติบโตทางด้านร่างกายอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย หากสภาพร่างกายส่วนหนึ่งส่วนใดบกพร่องหรือผิดปกติ ย่อมส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ให้ประสบความล้มเหลวไปด้วย จึงจำเป็นที่ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมด้านร่างกายให้แก่เด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางกายและด้านอื่น ๆ ให้ดำเนินไปด้วยดี ทั้งนี้การเตรียมความพร้อมทางร่างกายหมายถึงการจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความพร้อมทางกาย โดยครอบคลุมด้านสุขภาพอนามัย ความแข็งแรง สมรรถภาพการเคลื่อนไหว และความสัมพันธ์ของประสาทสัมผัส และการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการตามวัยของเด็กเป็นรายบุคคล ซึ่งมีแนวทางการเตรียมความพร้อมดังนี้ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์. 2537 : 39 – 42)

1. การสังเกตลักษณะการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก
2. การสร้างเสริมสุขนิสัยที่ดีให้เด็ก ได้แก่ การดูแลด้านโภชนาการ การสร้างภูมิคุ้มกันโรค การพักผ่อน การออกกำลังกาย
3. การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่ กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก และกิจกรรมพัฒนาสุขนิสัย

ข. พัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจ

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ (Emotional Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการเกิดอารมณ์หรือความรู้สึกในลักษณะต่าง ๆ เช่น พอใจ ไม่พอใจ รัก ชอบ โกรธ เกลียด กลัว ฯลฯ ความสามารถในการแยกแยะและควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ด้วยท่าทาง สีหน้า และพฤติกรรมอื่น ๆ อย่างเหมาะสม เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ พฤติกรรม และลักษณะนิสัยของคน ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น (ศรีธรรม ธนะภูมิ. 2535, นิตยา ศษภักดี. 2543, อ้างถึงใน พัทรี พลโยธิน. 2549 : 11-5)

เด็กในระยะปฐมวัยเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ง่าย และยังคงควบคุมอารมณ์ได้ไม่เต็มที่ การเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กจะช่วยให้เด็กได้รับการส่งเสริมความมั่นคงในจิตใจและการแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ให้ดำเนินไปด้วยดี และเอื้อต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ ให้สามารถพัฒนาได้อย่างมีคุณภาพต่อไป สำหรับการเตรียมความพร้อมทางอารมณ์และจิตใจ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์. 2537 : 50 – 52)

1. สังเกตพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจของเด็ก โดยการสังเกตอย่างสม่ำเสมอ ทั้งลักษณะพื้นฐานอารมณ์และจิตใจ และพฤติกรรมการแสดงอารมณ์และความรู้สึก เพื่อสังเกตถึงพฤติกรรมที่ดำเนินไปว่าเป็นไปตามปกติหรือมีปัญหา เพื่อจะได้แก้ไขหรือป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา

2. สร้างเสริมความมั่นคงในอารมณ์และจิตใจให้กับเด็ก โดยการให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ต่อเด็กอย่างสม่ำเสมอ ยกย่อง ชมเชยให้กำลังใจ เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีการลงโทษและชี้แจงถ้าทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์อย่างอิสระอย่างเต็มที่ที่เป็นครั้งคราว และการเป็นแบบอย่างที่ดี

3. จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่ กิจกรรมการรู้จักตนเอง กิจกรรมการรู้จักผู้อื่น กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม

ค. พัฒนาการด้านสังคม

พัฒนาการด้านสังคม (Social Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น มีทักษะการปรับตัวอยู่ในสังคม รวมทั้งความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม

การเตรียมความพร้อมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยจะครอบคลุมการจัดประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การปรับตัว และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์. 2537 : 57 – 59)

1. สังเกตพัฒนาการด้านสังคมโดยสังเกตจากลักษณะนิสัย พฤติกรรมการเล่น และพฤติกรรมทางสังคม

2. เสริมสร้างความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมของเด็ก ได้แก่ การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดี การเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง การส่งเสริมประสบการณ์ความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเล่น การยอมรับความแตกต่างทางบุคลิกภาพของเด็ก

3. การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาตนเอง กิจกรรมความสัมพันธ์กับผู้อื่น กิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมไทย

ง. พัฒนาการทางสติปัญญา

พัฒนาการทางสติปัญญา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสามารถ การรู้คิดที่พัฒนาจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสและการรู้คิดเชิงรูปธรรม ไปสู่การเข้าใจสัญลักษณ์ แล้วจึงรู้จักคิดเป็นนามธรรม รวมทั้งจากความคิดที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่การคิดที่มีเหตุผล (จิตตินันท์ เดชะคุปต์. 2537 : 12)

สำหรับการเตรียมความพร้อมทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย ซึ่งหมายถึงการจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนความสามารถทางสติปัญญาที่ครอบคลุม ความสามารถทางการรู้คิด การเข้าใจ การคิดหาเหตุผล การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การใช้ภาษา สื่อความหมาย สมรรถภาพการเรียนรู้ ความจำความสนใจสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติดังนี้ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์. 2537 : 71 – 74)

1. สังเกตลักษณะความสนใจใฝ่รู้และพฤติกรรมการเรียนรู้ การใช้ภาษา
2. สร้างเสริมสมรรถภาพทางสติปัญญาและการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมฝึกทักษะการสังเกตโดยใช้ประสาทสัมผัส การให้คิดหาเหตุผล การส่งเสริมการใช้ภาษาสื่อความหมาย การส่งเสริมการคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ของเด็ก การให้เด็กเรียนผ่านการเล่น
3. จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา โดยจัดกิจกรรมการสังเกตสิ่งรอบตัว กิจกรรมการใช้เหตุผล กิจกรรมพัฒนาทางภาษา กิจกรรมการเล่น

สรุปได้ว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กในลักษณะการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรม ซึ่งนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัยของไทยมีแนวทางที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว และมีข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาวะพัฒนาการของเด็กปฐมวัยไทยปัจจุบันว่ายังต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในด้านสติปัญญา และด้านอารมณ์

4. การบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย

การบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย 1) การจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยศึกษา 2) การจัดการศึกษาปฐมวัยของครูผู้สอน และ 3) การจัดการศึกษาปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ในมาตรา 18 ว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยให้จัดในสถานศึกษาดังนี้ (1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น (2) โรงเรียนได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น (3) และยังได้ระบุถึงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษา ซึ่งในที่นี้จะนำเสนอถึงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาปฐมวัยในการจัดการศึกษาและแนวการปฏิบัติในการบริหารจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังนี้

1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้หลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก และจัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (มาตรา 27)

2) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้ (มาตรา 24 และ 30)

2.1) ให้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การประยุกต์ใช้ความรู้ มีการผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างสมดุล ปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม และเรียนรู้โดยได้รับประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้

2.2) สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่

2.3) มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

2.4) ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน (มาตรา 26)

2.5) ส่งเสริมให้ผู้สอน สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

3) การประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษา โดยดำเนินการดังนี้ (มาตรา 48 และ 50)

3.1) การจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และถือเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารการศึกษา และจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

3.2) สถานศึกษามีหน้าที่ในการเตรียมเอกสาร หลักฐาน และข้อมูลของสถานศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เพื่อให้ข้อมูลแก่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

4) การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคลและหน่วยงานสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในชุมชน ในสิ่งที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ (มาตรา 29)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาท หน้าที่ของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนคือ การจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ การจัดการประกันคุณภาพ เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพ การพัฒนาครู ให้เป็นผู้สอนที่มีประสิทธิภาพและเป็นครูนักวิจัย และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน สถานศึกษา จึงเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาครู บุคลากร พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในการบริหารจัดการ และพัฒนาชุมชน

2. การจัดการศึกษาปฐมวัยของครูผู้สอน

การจัดการศึกษาปฐมวัยของครูผู้สอน ได้เสนอเนื้อหาดังต่อไปนี้ ความสำคัญของครูและบุคลากรผู้ทำงานด้านเด็ก คุณลักษณะของครูและบุคลากรผู้ทำงานด้านเด็ก สมรรถภาพของครูปฐมวัย และบทบาทหน้าที่ของครูปฐมวัย ดังต่อไปนี้

1) ความสำคัญของครูและบุคลากรผู้ทำงานด้านเด็กในการสถานศึกษานั้นบุคคลที่เป็น ผู้ปฏิบัติในการนำหลักการจัดการศึกษาสู่การพัฒนา ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การศึกษา ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้การปฏิบัติของครูและบุคลากรนั้นถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา ดังปรากฏในมาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 9 ครูมี คุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ / ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดีและมีครูพอเพียง และในมาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นเด็กเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 6)

2) คุณลักษณะของครูและบุคลากรผู้ทำงานด้านเด็กประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

จะประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของครูเป็นหลัก เพราะครูเป็นผู้ใช้หลักสูตรเป็นตัวจักรสำคัญในการดำเนินการศึกษาตามนโยบายและหลักทางการศึกษาของรัฐ ดังคำกล่าวที่ว่า ครูเป็นผู้สร้างคน คนเป็นผู้สร้างชาติ ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาเด็กตามความเห็นของศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ (2523 : 468 – 475, อ้างถึงใน ประภาพรพรณ เอี่ยมสุภาษิต. 2537 : 89) ระบุว่าคนที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นครูนั้นจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. มีความเป็นมนุษย์
2. มีหัวใจเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์
3. เป็นผู้นำทางปัญญาและทางวิญญาณ
4. เป็นผู้มีความรู้และศิลป์ในการสอน
5. เป็นผู้พัฒนาชีวิต ความคิด และจิตใจที่เป็นไทยแท้ ๆ แก่เด็ก

3) สมรรถภาพของครูปฐมวัย สมรรถภาพของครูปฐมวัย หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และบุคลิกลักษณะที่ครูปฐมวัยพึงมี และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อช่วยพัฒนาเด็กทั้งตัวได้อย่างเหมาะสมกับวัย ทั้งนี้สมรรถภาพของครูปฐมวัยตามความเห็นของ ประภาพรพรณ เอี่ยมสุภาษิต (2537 : 104 – 105) แบ่งออกเป็น 3 ประการ ได้แก่

3.1) มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานที่ใส่เข้า (Input) ได้แก่ ความรู้ที่เป็น พื้นฐานเกี่ยวกับผู้เรียน สภาพแวดล้อม สื่อและอุปกรณ์ เนื้อหาสาระ หลักสูตร การวางแผนการจัดประสบการณ์ การเตรียมการจัดประสบการณ์ การเลือกวิธีการจัดประสบการณ์ และการเตรียมการประเมินผล เป็นต้น

3.2) มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการจัดประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี (Process) ได้แก่ การมีความสามารถในการจัดดำเนินการจัดประสบการณ์และสร้างสภาพแวดล้อมให้เด็กได้รับความรู้ มีเจตคติ และทักษะ โดยใช้เทคนิคการสอน และสามารถจัดกระบวนการสอนได้ถูกต้องตามขั้นตอน สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหา ความสามารถ และความสนใจของเด็ก

3.3) มีความสามารถในการประเมินผลลัพธ์ (Output) และผลย้อนกลับ (Feed-back) เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน หลังจากสอนไปจนในแต่ละเรื่องแล้ว ครูต้องมีความสามารถในการประเมินผลการจัดประสบการณ์ ว่าผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปตามเกณฑ์เงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน วัตถุประสงค์หรือไม่ อีกทั้งต้องมีการประเมินผลย้อนกลับจากผลการทำกิจกรรมของผู้เรียน และจากการประเมินผลตนเอง เพื่อนำไปปรับปรุงการจัดประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4) บทบาทหน้าที่ของครูปฐมวัย บทบาทหน้าที่ของครูปฐมวัยสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ ดังนี้ 1) บทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษา 2) บทบาทหน้าที่ในการจัดการการเรียนรู้

4.1) บทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษา

บทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษา เป็นการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่นำมาสู่การปฏิบัติดังนี้

4.1.1) การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

4.1.2) ร่วมกับสถานศึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัด

กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน

4.1.3) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

4.1.4) ร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

4.1.5) มีการพัฒนานวัตกรรมที่มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นผู้มีวิชาชีพชั้นสูง

4.2) บทบาทในการจัดการเรียนรู้

บทบาทในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่

4.2.1) การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

4.2.2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการนำความรู้มาใช้ให้แก่ผู้เรียน

4.2.3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4.2.4) จัดประสบการณ์โดยบูรณาการความรู้ คุณธรรม ค่านิยม คุณลักษณะที่พึงประสงค์

4.2.5) จัดสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ จิตภาพ และสังคมภาพ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และใช้แหล่งความรู้

4.2.6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนในการพัฒนาผู้เรียน

4.2.7) ประเมินผู้เรียนจากพัฒนาการ ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การทำกิจกรรมต่างๆ

จากแผนการศึกษาแห่งชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวการจัดการศึกษา นำมาสู่การเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของครูปฐมวัยในด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย และในด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

3. การจัดการศึกษาปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วม

การจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น เป็นการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก โดยการทำงานร่วมกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาตามลำดับขั้น

พัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มศักยภาพ โดยมีหลักการ 5 ประการ และหลักการประการหนึ่งคือ การประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก ดังนั้นการจัดการศึกษาปฐมวัยจึงมีลักษณะของการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมที่มีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของเด็ก แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาเด็กคือ ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้การพัฒนาเด็กขาดพลังในการดูแลเด็กอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพในนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0 – 5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550 – 2559 จึงได้กำหนดแนวทาง/มาตรการ ด้านพัฒนาการมีส่วนร่วมดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 16, 32 – 33)

ด้านพัฒนาการมีส่วนร่วม

1. สร้างกระแสให้ชุมชนและสังคม มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ และเฝ้าระวังการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนพ่อแม่ ผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย และมีส่วนร่วมกับบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กในการดูแลเด็กในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชน ชุมชน มีบทบาทในการจัดตั้งและขยายบริการดูแลเด็กเล็กให้ครอบคลุมและทั่วถึงทุกพื้นที่
 2. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาสถาบันการศึกษาและหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน จัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย โดยถือเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างพอเพียงและมีคุณภาพ ภาครัฐและเอกชนจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแบบบูรณาการ
 3. สถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งภาครัฐและเอกชน และสื่อมวลชน ร่วมกันรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึก ให้แก่ประชาชนทั่วไป ให้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของการพัฒนาเด็กปฐมวัย
 4. สนับสนุนการขยายบทบาทของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นศูนย์วิทยากรของชุมชน ใช้ประโยชน์จากสถานที่ บุคลากร สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
 5. ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย เช่น จัดให้มีห้องสมุดสำหรับเด็กปฐมวัย (หนังสือ ของเล่น และสื่อต่าง ๆ) สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสถานส่งเสริมกิจกรรมสำหรับครอบครัวมากขึ้น พร้อมทั้งดำเนินการให้สถานดังกล่าวเป็นสถานที่สำหรับการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัว
 6. รณรงค์ให้ทุกพรรคการเมืองทุกรัฐบาลมีนโยบาย กลยุทธ์ และมาตรการอย่างต่อเนื่อง ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจนและถูกต้องตามหลักวิชา
- จากข้อมูลดังกล่าวแสดงถึงลักษณะของการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยที่ดำเนินการใน 3 ฝ่าย คือ

การจัดการศึกษาปฐมวัยโดยสถานศึกษา การจัดการศึกษาปฐมวัยโดยครู และการจัดการการศึกษาปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนกกรส ชำนาญ (2543) ได้ศึกษา “ พัฒนาการของครุศึกษาไทย สาขาการศึกษาปฐมวัย ระหว่าง พ.ศ.2484 – พ.ศ.2536 ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการจัดการศึกษา สำหรับการศึกษาไทย สาขาการศึกษาปฐมวัยในช่วง พ.ศ.2484 – พ.ศ.2536 ในด้านประวัติความเป็นมา การพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการดำเนินงานของสถาบันครุศึกษาไทย สาขาการศึกษาปฐมวัย ตลอดช่วงเวลาดังกล่าว การดำเนินการวิจัยทำในสองรูปแบบคือศึกษาจากเอกสารต่างๆ และ สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องโดยตรง ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการครุศึกษาไทย สาขาการศึกษาปฐมวัยหรือการฝึกหัดครูอนุบาลในประเทศ นั้นเริ่มหลักฐานปรากฏชัดเจนเมื่อ พ.ศ.2484 ซึ่งเป็นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยรัฐบาลมีดำริที่ขยายงานการศึกษาในระดับนี้ออกไปทั่วประเทศ จึงได้ส่งครูไปศึกษาต่อต่างประเทศเพื่อกลับมาจัดและดำเนินการเรียนการสอนเป็นต้นแบบให้กับเอกชนที่ประสงค์จะเปิดโรงเรียนในระดับนี้ พร้อมกันนั้นก็ได้มีการฝึกครูเพื่อป้องกันให้โรงเรียนต่างๆ เพื่อจะได้ดำเนินการไปในแนวเดียวกัน โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ จึงเป็นโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกและวิทยาลัยครูสวนดุสิตก็เป็นสถานฝึกหัดครูอนุบาลแห่งแรกของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ และหลักสูตรในช่วงแรกใช้ระยะเวลาศึกษาเพียง 1 ปี โดยได้ประกาศนียบัตรครูอนุบาล และได้มีการเปิดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดขึ้นเป็นแห่งแรกเมื่อ พ.ศ.2516 ส่วนการศึกษาระดับมหาบัณฑิตได้เริ่มเปิดเป็นครั้งแรกในปีพ.ศ. 2527 ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) ปัจจุบันมีหลักสูตรครุศึกษาไทยสาขาการศึกษาปฐมวัยในระดับอนุปริญาตรี และปริญาโท (ส่วนปริญาเอกนั้นกำลังอยู่ในระหว่างการจัดทำหลักสูตร) โครงสร้างหลักสูตรจากอดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก นอกจากปรับเปลี่ยนจากรายวิชาเป็นหมวดวิชา ส่วนการประเมินผลได้ปรับจากการให้เป็นคะแนน(ร้อยละ 50 ถือว่าผ่าน) เป็นการให้คะแนนเป็นระบบลำดับชั้น (Grade) โดยกำหนดค่าของลำดับชั้นเป็นแต่มี A-F และ ก – จ

2. ปัญหาด้านการดำเนินงานที่ประสบในช่วงแรกคือปัญหาด้านบุคลากร เนื่องจากขาดครูผู้สอนที่จบสาขานี้โดยตรงซึ่งรัฐบาลได้แก้ปัญหาด้วยการส่งครูไปศึกษาต่อต่างประเทศในสาขาวิชานี้ โดยเฉพาะ อีกปัญหาหนึ่งคืองบประมาณที่มีไม่มากนัก ทำให้มีความยุ่งยากในการดำเนินงานพอสมควร แต่ด้วยความร่วมแรงร่วมใจของครูผู้สอน ที่ช่วยกันสร้างงานฝีมือจัดทำน่ายาง จัดการอบรมบุคลากรให้หน่วยงานอื่นบ้าง ทำให้พอจะแก้ปัญหาไปได้ระดับหนึ่ง แต่ในปัจจุบันรัฐบาลเห็น

ความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับครูในระดับนี้มาก่อน ประกอบกับบุคลากรที่ส่งไปเรียนได้ กลับมาช่วยกันก่อตั้งโรงเรียนอนุบาล พร้อม ๆ กับผลิตครูในด้านนี้มากขึ้น จึงทำให้ปัญหาด้านบุคลากรลดน้อยลงไป

สุรัตน์ สิงห์เวียง (2543) ทำการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตสาขาการศึกษาปฐมวัย ระหว่างปีพุทธศักราช 2529 – 2541 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ข้อความรู้ในวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย ระหว่างปีพุทธศักราช 2529 – 2541 ด้วยวิธีการสังเคราะห์ เชิงปริมาณและเชิงคุณลักษณะ จำนวนวิทยานิพนธ์ทั้งสิ้น 261 เรื่อง พบว่า วิทยานิพนธ์สาขาการศึกษาปฐมวัยพิมพ์เผยแพร่มากที่สุดในปี พ.ศ. 2538 โดยส่วนใหญ่ศึกษากับประชากรที่เป็นเด็กปฐมวัยอายุ 5 – 6 ปี เนื้อหาสาระที่ศึกษาโดยส่วนใหญ่คือ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา และระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้มากที่สุดคือ การวิจัยเชิงทดลอง ผลการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ตามเนื้อหาสาระที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้ 1) ประวัติและวิสัยทัศน์ทางการศึกษาปฐมวัย พบว่า การเล่นของเด็กในอดีตเป็นการละเล่นพื้นบ้าน ต่อมาเปลี่ยนแปลงมาเป็นการเล่นประกอบของเล่นมากขึ้น ส่วนแนวโน้มการจัดการศึกษาในปี พ.ศ.2544 มุ่งให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น 2) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พบว่า มีพัฒนาการจากหลักสูตรที่เน้นอ่าน เขียน เรียนเลขมาเป็นหลักสูตรแบบเตรียมความพร้อม 3) สภาพและปัญหาการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน พบว่า สภาพการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันตามลักษณะการให้บริการและสภาพสังคม ปัญหาส่วนใหญ่คือ ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ 4) สื่อการเรียนการสอน มีการศึกษาถึงสื่อที่มีผลทางตรงกับเด็กและสื่อที่มีผลทางอ้อมกับเด็ก 5) การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ส่วนใหญ่ศึกษาการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ 6) พฤติกรรมการสอน การนิเทศและการพัฒนาครู พบว่า ครูส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาเด็ก ครูส่วนใหญ่ได้รับการนิเทศทางไกลและได้รับการพัฒนาโดยใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง 7) การอบรมเลี้ยงดูเด็กและการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ปกครอง มีการศึกษาบทบาทของบิดามารดาและมีการพัฒนาผู้ปกครองโดยชุดให้ความรู้ต่าง ๆ 8) กิจกรรมเสริมเพื่อเป็นบริการทางการศึกษา มีโครงการประสบการณ์เกี่ยวกับอาหารและการบริการทางสุขภาพ

จุไรพร เสนาะ (2545) ทำวิจัยศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาล ในโรงเรียนเมืองพญา สังเกตเมืองพญา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนเมืองพญา สังเกตเมืองพญา ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการจัดสภาพการณ์และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนการสอน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 449 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียน 10 คน ครูชั้นอนุบาล 49 คน และผู้ปกครองเด็กอนุบาล 390 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ

แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการใช้หลักสูตร ครูชั้นอนุบาลส่วนใหญ่ใช้แนวการจัด ประสบการณ์ของสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น ร่วมกับหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2540 มี ส่วนร่วมในการวางแผนใช้หลักสูตรโดยเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพของเด็กและสภาพของท้องถิ่น 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนการจัดการเรียน การสอนโดยกำหนดนโยบาย จัดทำแผนปฏิบัติงาน และมีการจัดสรรงบประมาณ ครูผู้สอนเตรียมการ สอนโดย จัดทำแผนการสอน สื่อการสอนที่ใช้ คือ สื่อประเภทของจริงและรูปภาพ มีการจัดมุม หนังสือไว้ในห้องเรียน ครูวัดและประเมินพัฒนาการเด็กโดยการสังเกตพฤติกรรม 3) ด้านการจัด สภาพการณ์และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนการสอน มีการจัดเตรียมและพัฒนาบุคลากร โดยจัดครูเข้าสอนพิจารณาจากวุฒิทางการศึกษา การพัฒนาบุคลากรโดยให้เข้ารับการอบรม สัมมนา มีการนิเทศการสอนในแบบไม่เป็นทางการ โดยการสังเกตการณ์สอนและผู้บริหารเป็นผู้ นิเทศการสอน มีการจัดบริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการสอน มีการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่ง เรียนรู้ โดยจัดอาคารเรียนเป็นเอกเทศ จัดห้องพิเศษให้ทำกิจกรรม จัดให้มีสนามเด็กเล่นและ เครื่องเล่นสนาม มีการอำนวยความสะดวกและจัดบริการ โดยจัดอาหารว่าง และอาหารกลางวัน มี การสนับสนุนจากภายนอกโรงเรียนโดยผู้ปกครองบริจาคทรัพย์สินเพื่อสนับสนุนการจัดซื้อสื่อการ เรียนการสอน 4) ปัญหาที่พบได้แก่ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร ขาดแคลนงบ ประมาณในการจัดการเรียนการสอน บุคลากรไม่เพียงพอ การนิเทศการสอนที่ไม่ต่อเนื่องและไม่ เป็นระบบ การจัดสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสนามไม่เป็นสัดส่วนและไม่เพียงพอ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552 : 113-133) ได้รายงานความก้าวหน้าการจัดการ เรียนรู้ระดับปฐมวัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบสถานการณ์การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคของการจัดการเรียนรู้ รวมถึงประเด็นที่ควรเร่งรัดดำเนินการในการจัดการเรียนรู้ ระดับปฐมวัย โดยมีประเด็นการติดตามประเมินผล 3 ประเด็นกล่าวคือ 1) สภาพการดำเนินงาน 2) วิธีการจัดการเรียนรู้ 3) คุณภาพของผู้เรียน ครอบคลุมสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (อายุ 3-5 ปี) ในกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัยและดำเนินการในด้านการส่งเสริม และพัฒนาเด็กปฐมวัย ลักษณะการดำเนินงานเป็นการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากการประเมินเชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องและจากรายงาน การประชุม เอกสารประกอบการสัมมนาและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งมีข้อค้นพบดังนี้

1. สรุปผลความก้าวหน้าการจัดการเรียนรู้ พบว่าในปี 2550 ประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี เข้าสู่ระบบการศึกษาน้อยลง หรือคิดเป็นร้อยละ 13.8 ที่ยังไม่ได้เข้ารับการศึกษาระดับปฐมวัย ในส่วนของการศึกษาปฐมวัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ พบว่าเด็กปฐมวัยยังคงมีปัญหาในส่วนของ

ต้นทุนชีวิตหลายประการ ในด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทยลดลงโดยเฉพาะในด้านเก่ง ในด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงมากกว่าตัวอื่น จากการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรปฐมวัย ปีการศึกษา 2549 พบว่า มีพัฒนาการทางสังคมสูง ด้านอารมณ์-จิตใจและด้านร่างกายอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสติปัญญามีพัฒนาการในระดับที่น้อยที่สุด คือประมาณร้อยละ 50

ส่วนในด้านการบริหารงานการศึกษาปฐมวัยพบว่า ยังคงพบปัญหาในเรื่องของการนิเทศกำกับ ติดตามการใช้หลักสูตร การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การกำกับติดตามให้มีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา การประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ ไม่มีการจัดให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ไม่มีการประเมินผลการใช้หลักสูตร และจากผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาระดับปฐมวัย ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่าครูขาดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาพบว่า เด็กมีปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้หรือมีต้นทุนในการเรียนรู้ค่อนข้างต่ำ สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กยังขาดคุณภาพการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีหรือยังขาดประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น ผู้ดูแลเด็กยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูเด็ก สภาวะวิกฤติในครอบครัวที่ส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัย สื่อหรือการใช้สื่อที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีน้อยและไม่เหมาะสม และพบปัญหาที่ได้จากการประเมินการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย (3-5 ปี) ของ สมศ. พบปัญหาที่มีผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยส่วนใหญ่มีปัญหาขาดบทบาทในการเป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การบริหารจัดการทั่วไปของสถานศึกษาปฐมวัยยังไม่มีคุณภาพ 3) ด้านการบริหารทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านไม่มีการจัดทำและพัฒนารายงานข้อมูล 4) วิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยส่วนใหญ่ไม่กำหนดระยะเวลาและไม่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ 5) มีปัญหาด้านการจัดประสบการณ์ การให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ การประเมินพัฒนาการ

3. ประเด็นที่ควรเร่งดำเนินการมีดังนี้ 1) การให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ดูแลเด็กโดยการจัดให้มีการให้ความรู้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการมีบุตรที่มีคุณภาพ และเพิ่มการให้ความรู้แก่ผู้ดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 2) การส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยจัดให้มีการทดสอบเด็กปฐมวัยในทุกสังกัด ทุกด้านพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและจัดเป็นข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาเด็ก ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้เพิ่มมากขึ้น 3) การดำเนินการด้านนโยบายการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยโดยการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านรายการโทรทัศน์ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้

ความสำคัญกับการดำเนินงานด้านการศึกษาปฐมวัยให้มากขึ้น เร่งบูรณาการระบบการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพัฒนาการ ปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถเด็กปฐมวัยในทุกด้าน เร่งสร้างคุณภาพสถานพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพใกล้เคียงกัน เน้นการปรับปรุงกระบวนการด้านนโยบายเพิ่มขึ้น เร่งรัดการดำเนินงานส่วนต่างๆ ในนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559 ให้ครอบคลุมยุทธศาสตร์อื่นให้เพิ่มมากขึ้น